

Bogoslovska kronika.

Historijat naslova „papa“. Papa dolazi od grčke riječi *πάππας* (vidi Odiseja VI. 57). Kod Rimljana je tu riječ prvi rabio Juvenal u grčkom obliku (papas). Prvotno je značenje te riječi hranitelj i učitelj.

U 3. se stoljeću ta riječ na novo javlja u kršćanskim tekstovima i to u značenju odanog štovanja spram biskupa. Prvi primjer za to imamo u „Passio SS. Felicitatis et Perpetuae (početkom 3. stoljeća), gdje Saturo i Perpetua pitaju biskupa kartaškoga Optata: „nonne tu es papa noster?“ Ovdje je „papa“ već sasvim latiničan. Zatim rabi Tertulijan u djelu „De pudicitia“ isti izraz (benedictus papa) vrlo vjerojatno o Kalistu. To je prvi primjer, gdje se rabi taj naslov, kad se govori o rimskom biskupu. I Ciprijana su zvali papom. Eutihije (10. stolj.) kaže, da su aleksandrijskog biskupa za vremena Herakla (god. 231.) nazivali papom. Megju napisima rimskih biskupa ima Marcellin (3. stolj.) pridjev papa. Naslov „papa“ se u to doba rabi izmjenično za sve biskupe, da se time označi njihovo duhovno očinstvo. Jedino u Egiptu to je ime rezervovano za aleksandrijskog biskupa.

U 4. i 5. stolj. nalazimo to ime u spisima Arija i Arijanaca, zatim u spisima sv. Jeronima, Augustina, Epifanija, Sidonija Apolinara, a primjenjuje se rimskim biskupima, biskupima u Aleksandriji, Salamini, Akvileji, Kartagi, te Atanaziju, Augustinu i Damasu. Istočna crkva u to doba običaje takogjer obične svećenike nazivati *πάππας*.

U 6. se stolj. naslov „papa“ još uvijek ne rabi isključivo za rimskog biskupa, ali se već opaža tendencija, da taj naslov bude jedino njemu pridržan. Tako Enodije († 521. god.) isključivo zove rimskog biskupa papom, dok ostale biskupe jednostavno zove „episcopi“ — samo u dva slučaja zove i biskupa u Paviji papom. A koncil u Vaisonu (god. 529.) rabi frazu „dominus papa, quicumque Apostolicae Sedi praefuerit“. Isto vrijedi za XXXI. list Avita Vienneskog i za pismo Teodata kralja, što ga je pisao carici Teodori — tu je papa jednako što biskup rimski. Ali još nije postalo pravilom, da se jedino biskupu rimskom daje naslov pape.

Običnim se biskupima na zapadu iza druge polovice sedmog stoljeća nije više davao naslov papa. Na zapadu je vjerojatno zadnji biskup, koji se je nazivao papom, bio Landeriko. Markulfo (početkom 7. stolj.) naime u prologu svojih „Formulae“ piše „Domino et reverendissimo papae Landerico Marculfus“. Dok se u istočnoj crkvi još i kasnije obični biskup nazivao papom. Tako se na VI. carigradskom saboru (god. 680.) Ciro nazivlje „papa Alexandriae“.

Od 8. stoljeća već je u običnoj praksi, da se sami rimski biskupi potpisuju naslovom „papa“ i traže, da drugi samo njih tako zovu. (Isp. Scutola Cattolica 1911. str. 100 - 102).

E. L.

Papinski biblijski institut u Rimu. Predsjednik ovoga učevnog zavoda O. Leopold Fonck D. I. upotrebio je svoje ovogodišnje praznike

za putovanje u Palestinu. Svrha namine ovog zavoda zahtijeva da bude u neprestanom savezu sa biblijskim onim predjelima i da se osnuje pomoćni zavod na teritoriji Palestine. Ovo putovanje Ferickovo, što ga je poduzeo dozvolom svere Stolice, urodilo je lijepim plodom. Ne samo da će moći iznijeti pred kompetentne faktore osnovu za osnatak pomoćnoga zavoda, ne doduše u samom Jerusalemu, već u sjevernom dijelu Palestine, nego će i sveučilište u Bayrutu stupiti sa biblijskim zavodom u najužu svezu, tako te će najnovija znanstvena istraživanja u orijentu istodavno biti predmetom predavanja na biblijskom institutu u Rimu kao i na sveučilištu u Bayrutu, a tako i predmetom znanstvene publikacije. Osim toga u poglavitim mjestima Palestine predobio je O. Fonck za sebe stalne dopisnike, koji će na vrijeme podavati potrebite informacije, povećavati znanstvene zbirke i priređivati znanstvena putovanja za potomce rimskoga instituta.

Program predavanja za iduću naukovnu godinu 1911/1912. objelodanjen je, a predavanja su već otpočela danom 6. studenoga. *Dr. Pazman.*

Kirchliches Handlexikon. Muževi, koji su poduzeli izdavanje toga djela, uvidjeli su, kako je dandanas vrlo potrebno, da svećenstvu dadu u ruku djelo, kojim bi steklo brzu uputu u raznim područjima katol. teologije i o svim pitanjima, koja stoje u odnošaju s povjesti i uredbama katol. Crkve. Da ovakovo djelo mora biti kritički i pouzdano ragjeno, više je nego jasno, stoga su izdavatelji tog pruručnog lexikona sabrali dvjestopede-seť suradnika, što od svećenstva, što od lajika i to stručno naobraženih ljudi, a to je sigurno jamstvo, da će djelo zaista biti kritično i savremeno obra-gjeno.

Djelo će izaći u dvije velike knjige. Čovjek ne bi vjerovao, koliko je tu materijala prikupljeno, a to je s toga moguće, jer ima mnogo kratica (tumač kratica je dodan), stil je zbijen i kratak a tisak malen, ali vrlo jašan i lako čitljiv. Pojedini su članci pre-gledni i logički gragjeni, a što je važno debljim je tiskom istaknuto.

Taj pruručni leksikon imati će 25.000 članaka i to iz svih područja teologije. Samo da nekoja interesant-

nija područja napomenem: apologetika, povjest dogmi, hagiografija, homiletika, katehetika, crkv. povjest, crkv. glazba, crkv. geografija, crkv. umjetnost, liturgika, patrologija, filozofija, povjest religijā, socij. znanost, statistika itd.

Djelo još nije dovršeno. Izaći će po prilici u 50 snopica (Lieferung), a svaki snopić stoji K 120. Svaki bi katol. svećenik to djelo morao imati.

E. L.

Crkveni Oci u franceskom prijevodu. Stručnjaci H. Heimmer i P. Lejay počeli su izdavati crkv. Oce na franc. jeziku a malom formatu. Do sada je izašla: Nauka apostolska, poslanica Barnabe, Poslanica Korinćanima od Klementa rim., Listovi Ignacija ant., od Tertulijana: De poenitentia, De pudicitia i De praescriptione, od Grgura nisenskog: Oratio catechetica, Philonov alegorički komentar k mozaik, zakonu i nekoje druge stvari.

Svaki sveščić sadržaje osim teksta u originalu opširni uvod, prijevod franceski, opaske, kojima se tumači tekst i kazala. Osobito valja istaknuti, što se u uvodu osim običajnih opazaka o životu pisca, rukopisima i raznim izdanjima donša analizovan sadržaj i povjesno-dogmatska karakteristika (Contenu doctrinal) dotičnog spisa.

Ovo izdanje zaslužuje veliku pohvalu. Tekstovi su korektno odštampani, uvod i opaske pokazuju kritičko razumijevanje i veliku brižljivost a cijene nisu velike (sv. po Fr. 2-50 i 3). (Isp. Theologische Revue 1911. str. 480—481).

E. L.

Biblische Zeitschrift i Bogosl. Smotra. Njemački biblijski časopis „Biblische Zeitschrift“, što izlazi četiri puta na godinu u Freiburgu kod Herdera (cijena M 12), a izdavaju ga dr. I. Göttberger, profesor za starozavj. egzegezu u Münchenu i dr. I. Sickenberger, profesor za nov. zavj. egzegezu u Breslavi, donosi u trećem broju od ove godine kratak sadržaj biblijskih rasprava, što su izašle u prvom broju ovogodišnje „Bogoslovske Smotre“. Te su rasprave: „O. Hummelauer i O. Talija o nepogrješivosti biblije“ i dr. R. Vimer: „Istočni običaji i sveto Pismo“. Nadamo se, da će uvaženi i ugledni taj časopis i nadalje donošati sadržaj